

Karim Rashid

text_Nina Gažovičová foto_archív Karima Rashida

Cortanový stôl Nekonečný N1L, AMR Helmy Design, 2008. A

Globálny multitalent

Karim Rashid, jeden z najvýznamnejších a zároveň najštrannejších súčasných dizajnérov, sa narodil 18. septembra 1960 v Káhire. Vyrastal v Kanade, v mnohonárodnej štvrti Toronto. V roku 1982 ukončil štúdiá priemyselného dizajnu na Carleton University v Ottawe a absolvoval šesťmesačnú stáž v Neapole v ateliéri Ettoreho Sottasasa a Gaetana Pesceho. V nasledujúcom desaťročí pracoval pre viacero spoločností, v roku 1993 si otvoril v New Yorku samostatný ateliér. Žil v jedenástich mestách, vlastní apartmány v šiestich svetových metropolách. Karim Rashid je vedúcou osobnosťou produktového a priemyselného dizajnu, zrealizoval viac ako 2 500 návrhov pre najrenomovanejšie svetové spoločnosti (napr. Alessi, Prada, Kenzo, Method). Venuje sa móde, architektúre a interiérovému dizajnu, navrhovaniu svetidiel, nábytku, DJ-ingu a umeniu. Svojou tvorbu ovplyvnil takmer všetky oblasti života súčasného človeka – od nenápadných bytových doplnkov a kozmetiky až po architektonické realizácie. Jeho diela sú reprezentatívne zastúpené v stálych zbierkach pätnástich najvýznamnejších svetových múzeí. Je autorom dvoch monografických publikácií Evolution (Universe, 2004) a I Want to Change the World (Rizzoli, 2001). Vydal tiež prehľad počítačovej grafiky Digipop (Taschen, 2005) a „príručku života“ Design Yourself (Regan Books, 2006), ktorá je záznamom Rashidovým pocitov, ale aj návodom, ako získať kontrolu nad životom cestou prehodnotenia spôsobu, akým pracujete, žijete, hráte sa a milujete. Žije a pôsobí v New Yorku.

Dizajn je súčasnosť a súčasnosť je dizajn

Rashid býva najčastejšie označovaný ako excentrický vizionár a jasnozrivý trendsetter. V skutočnosti, ako sám priznáva, žije pre moment a súčasnosť. A práve kritérium súčasnosti je podľa neho rozhodujúcim meradlom dobrého dizajnu. Dizajn nemáme vnímať len ako určitý, chvíľkový a neustále sa meniaci štýl, ale ako všeobecne vyjadrenie súčasnosti. Zdôrazňuje, že všetko okolo nás (mimochodom, denne pridáme do kontaktu s takmer šesťsto rozličnými predmetmi) je dizajnom. Zaujíma ho prehodnocovanie banálneho a zmena konvenčných kritérií. Vo svojej tvorbe sa pokúša rúcať vžitú klíšu, pracuje s archetypálnymi zvyklosťami a návykmi. Jeho argumenty sú pritom jasné a jednoduché. Svet a život sa zmenili a je prirodzené sa tomu prispôbiť. Žijeme v digitálnom veku, máme k dispozícii nové technológie, ktoré nás oslobodzujú a zároveň nám umožňujú stať sa tvorivými. Svoju prácu popisuje ako štúdium alternatív a možností vychádzajúcich zo skúmania fyzických, psychologických a sociologických modelov. Toto štúdium umožňuje vznik vecí, hmotných i nehmotných, ktoré ďalej formujú náš každodenný život. Bežný život je v Rashidovej hierarchii kľúčovým prostredníkom medzi priemyslom a spotrebiteľom, medzi sebvýjadrením a túžbou, medzi výrobnými technológiami a spoločenskými správaním. Rashid dizajn definuje ako kreatívny, politický a materiálny počin; spoločensko-interaktívny proces, ktorý je sám osebe dôležitejší ako jeho hmotná podstata a ktorého výsledok sa manifestuje estetickou formou. Rashidovým cieľom je prostredníctvom dizajnu dokumentovať dojem nového, premenlivého sveta a reagovať na zmeny vo všetkých rovinách našej existencie. „Myslím si, že najpodstatnejšie je, že sa pokúšam dizajnovat objekty, produkty a priestory, ktoré vytvárajú pocit duševného blaha, a že energia prítomnosti zosilňuje zážitky, zintenzívňuje potešenie a nesie v sebe nádych originality a inovácie.“

➤ Prenosný chladič na šampanské, Veuve Clicquot, 2008.

Digitálny audio systém Opus N°5, Olive, 2007.

Veuve Clicquot
globalight
by
Karim

Demokratický dizajn

Rashid začínal začiatkom osemdesiatych rokov ako priemyselný dizajnér navrhovaním objektov, ktoré neposkytovali príliš veľa priestoru pre originalitu a vyžadovali skôr rigorózný prístup (stôl na röntgenové vyšetrenia, mamograf, detektor drog pre colné úrady...). V priebehu nasledujúceho desaťročia pracoval pre viacero priemyselných spoločností, ale práve v tomto období si uvedomil, že nechce navrhovať predmety, ktoré si verejnosť nemá možnosť všimnúť. Spolu s kolegom architektom založil odevnú firmu. Ale ani odborný a komerčný úspech spoločnosti ho neuspokojili, naopak utvrdili ho v presvedčení, že už nechce navrhovať módu, ale robí dizajn! Nasledovalo krátke pedagogické intermezzo, potom takmer rok hľadania prvej zákazky, napokon pomerne úspešná kariéra „nájomného“ dizajnéra. Až Rashidovo osamostatnenie v roku 1993 ho katapultovalo medzi prvé hviezdy svetového dizajnu. Do dnešného dňa navrhol predmety z každej oblasti konzumnej spoločnosti pre všetky segmenty trhu – od banálnych plastových doplnkov za niekoľko dolárov až po najluxusnejšiu fľašu ginu Bombay Sapphire v cene 200 000 dolárov. Rashida aj vzhľadom na rozsah a rozmanitosť tvorby možno považovať za jedného z najkúsenejších dizajnérov svojej doby.

Jeho aktivita dlhoročného a zanieteneho propagátora demokratizácie dizajnu je celkom prirodzená. Tvrdí, že sa pokúša v dizajne odstrániť akékoľvek triedne rozdiely, náznaky elitárstva. Odmieta hovoriť o vysokom a nízkom umení (dizajne), svet chápe ako homogénny celok, kde rasové a ekonomické rozdiely nemajú miesto. Rashidove úspešné realizácie naplňujú étos prístupného, demokratického dizajnu pre masu. Produkty (napríklad odpadkový kôš Garbo), ktorých predaj celosvetovo presiahol osem miliónov, priniesli (aj) vďaka prijateľnej cene špičkový dizajn do domácností obyčajných ľudí. Toto sprístupnenie kvalitného dizajnu širokej verejnosti dokumentuje Rashidove tvrdenia, že dobrý dizajn dokáže spraviť život lepším, lahším a príjemnejším. Demokratizácia je v dnešnej dobe prirodzeným výsledkom možnosti prispôsobovania si jednotlivých produktov spotrebiteľmi a zároveň aj samotným, takmer neobmedzeným rozsahom komerčnej ponuky. Určujúce v celom procese sú informácie, vedomie, že všetko je možné zlepšiť, digitálny vek a technológie. Hlavným cieľom priemyselného dizajnu by malo byť poľudštenie predmetov prostredníctvom ich nového stvárnenia. To by malo zodpovedať prítomnosti a neostávať v archetypálnej, resp. ikonickej podobe (ako napríklad stolička, ktorej podoba sa v priebehu stáročí zmenila minimálne). Ak donedávna firma definovala vynikajúci produkt ako lacný, masovo vyprodukovaný objekt s dobrou cenou bez väčšieho dôrazu na jeho estetickosť či funkčnosť, dnes, aj vďaka novým technológiám, ale najmä médiám a internetu, sú nároky kladené na objekt zo strany spotrebiteľa oveľa vyššie.

Senzuálny minimalizmus

Tvorbu Karima Rashida charakterizujú jasné, jednoduché línie mäkkých, oblých tvarov s odkazom k organickým a biomorfným štruktúram, výrazná farebnosť, využitie najnovších technológií a materiálov. Svoj štýl sám definuje ako reakciu na strohosť a sterilnosť minimalizmu a nazýva ho senzuálnym minimalizmom. Súčasný dizajn v Rashidovom ponímaní nemá byť ohraničený len na vizuálne podnety. Rovnako dôležité sú aj ostatné zmysly – sluch, čuch, hmat... Rozhodujúce je, aby dizajn bol sensorickým, aby upútal a zamestnal všetky naše zmysly. Forma produktu je podľa Rashida oveľa lákavejšia, ak je jeho estetika založená nielen na vizuálnom, ale aj na experimentálnom či emocionálnom vneme. Dôraz kladie rovnako na kategóriu krásy, ale nie v zmysle povrchnej kvality. Nevyhnutnosť využitia krásy vysvetľuje prirodzenou inklináciou človeka ku krásnym veciam a zároveň neustálou túžbou obklopovať sa nimi, čo sú aspekty, ktoré kvalitný dizajn musí zohľadňovať.

Náramkové hodinky Kai, Alessi, 2005/2008. 1

Dizajnokracia

Aj keď to možno bude znieť nadnesene, Rashid žije dizajnom a žije pre dizajn. Dizajn je pre neho rozhodujúcim meradlom, hlavným kritériom, ktoré odlišuje jednu vec od druhej. Je formou existencie, esenciou súčasného života. Je všetkým okolo nás, je neoddeliteľnou súčasťou každodenného života. Ako priznáva, najpríťažlivejšou je preňho predstava aktívneho prispievania k životu spoločnosti, jedinečná možnosť ponúknuť svetu niečo originálne, niečo, čo doteraz nevymyslel nik zo šiestich miliárd ľudí. Vytvorit objekt – produkt, prostredníctvom ktorého možno tvarovať budúcnosť, prípadne zmeniť zaužívané formy správania.

Rashidovi oblúbenci

Rashid neustále cestuje, často prednáša na konferenciách po celom svete, hostuje ako profesor na rôznych univerzitách, ročne strávi na cestách takmer 200 dní. Na tlačovej besede v Bratislave otvorene priznal, že New York, kde žije a pracuje, ako aj celý západný svet ho už nudia. Naopak, ako najzaujímavejšie mu jednoznačne pripadajú mestá krajín bývalého socialistického bloku. Upútal ho intelektuálny potenciál východnej Európy, ktorý pramení zo špecifickej energie a túžby po zmene a ktorému v súčasnosti (aj v medzinárodnom kontexte) pripisuje rozhodujúci význam. Zároveň pripomína, že tento mimoriadny potenciál je nezávislý od financií a prináša ho tvorivosť a zanietenie. Svoju „slabosť“ pre túto časť Európy definitívne potvrdil nielen nedávnym manželstvom so srbskou chemickou inžinierkou Ivanou Purič, ale aj čerstvou realizáciou v centre Belehradu – interiér kaviarne Majik, a spoluprácou s niektorými miestnymi spoločnosťami (Pharmanova, Metalac). Aj keď Bratislava nebola privilegovaná (zatiaľ) natoľko, aby v nej tento slávny dizajnér zanechal hmatateľnú kreatívnu stopu, predsa aj naše mesto bude výrazne profitovať z jeho priazne. Karim Rashid prijal výzvu organizátorov a sa stal garantom Clubovky pre rok 2008/2009. Pod heslom Moji oblúbení dizajnéri a architekti, ktorí menia svet, postupne predstaví na Slovensku dvanásť svojich priateľov. Už teraz sa môžeme tešiť na prítomnosť špičkových predstaviteľov medzinárodnej scény: jeho hosťom bude uznávaná architektka Zaha Hadid, francúzska dizajnérka hviezda Phillipe Starck, japonský módný guru Issey Miyake, ako aj ďalší autori svetového mena Daniel Libeskind, Ron Arad, William Aslop a Greg Lynn. Dizajnérka sezóna 08/09 bude teda v Bratislave konečne svetová! ¶

Kultúrový odpadkový koš Garbino, Umbra, 1996. 5